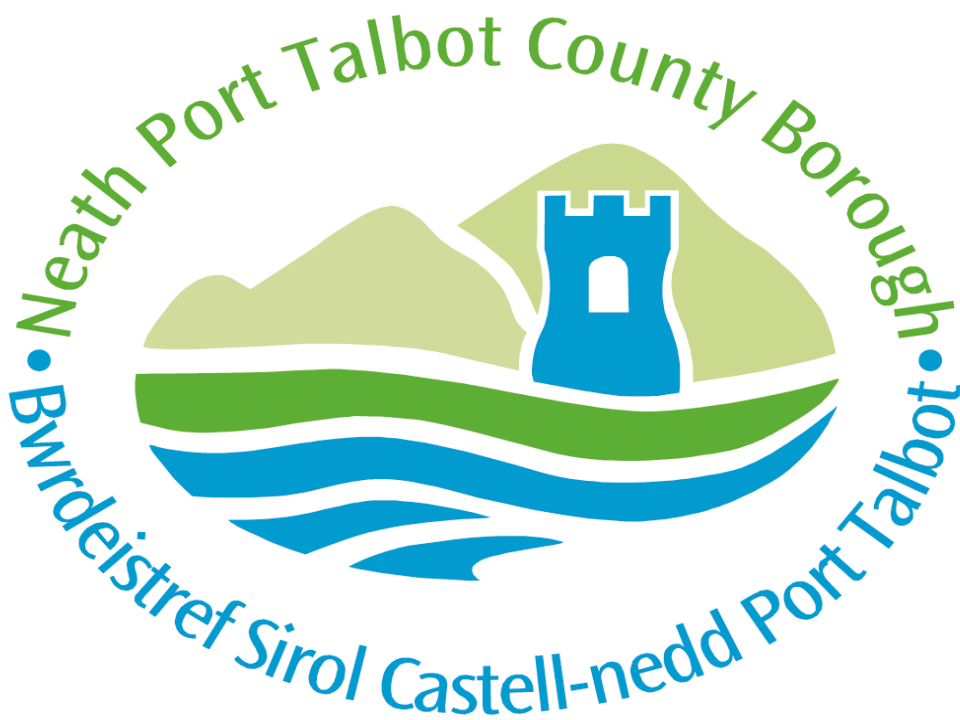

Strategaeth Hybu'r Gymraeg Castell-nedd Port Talbot

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd

Cynnwys

Cyflwyniad	1
Cyd-destun Strategol	2
Cyd-destun Lleol.....	4
Addysg cyfrwng Cymraeg yng Nghastell-nedd Port Talbot	12
Datblygu'r Strategaeth	14
Blaenoriaethau Stratego	15
Cynllun Gweithredu Strategaeth Hybu'r Gymraeg	19
Rhennir y Cynllun Gweithredu yn ddwy ran	20
ADRAN 1 – Ymyriadau mewnol ac ymyriadau 3 ^{ydd} parti dan reolaeth CBS Castell-nedd Port Talbot	22
ADRAN 2 – Ymyriadau gan fudiadau partner (nad ydynt dan reolaeth CBS Castell-nedd Port Talbot)	45
Monitro	53

Cyflwyniad

Roedd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, a basiwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru, yn moderneiddio'r fframwaith cyfreithiol a oedd yn bodoli mewn perthynas â'r defnydd o'r Gymraeg wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus.

Roedd Mesur 2011 hefyd yn cynnwys:

- rhoi statws swyddogol i'r Gymraeg yng Nghymru, sy'n golygu na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- sefydlu rôl Comisiynydd y Gymraeg sydd â chyfrifoldeb dros hybu'r Gymraeg a gwella'r cyfleoedd sydd gan bobl i'w defnyddio;
- creu trefn o gyflwyno dyletswyddau ar ffurf safonau iaith sy'n egluro sut mae disgwyl i sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg a chreu hawliau i siaradwyr Cymraeg;
- gwneud darpariaeth ynglŷn â hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg a chynyddu'r defnydd ohoni mewn bywyd bob dydd;
- gwneud darpariaeth ynglŷn ag ymchwilio i ymyrraeth â'r rhyddid i ddefnyddio'r Gymraeg.

Rho'r Mesur awdurdod i Gomisiynydd y Gymraeg osod dyletswyddau ar amrywiaeth eang o sefydliadau i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg, i brif ffrydio'r iaith i ddatblygiad polisïau ac i ddatblygu strategaethau ynglŷn â chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gwaith.

Cyhoeddodd Comisiynydd y Gymraeg Hysbysiad Cydymffurfio i Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, ynghyd â phob awdurdod lleol arall yng Nghymru, dan Adran 44 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Roedd yr Hysbysiad Cydymffurfio'n cynnwys 171 o Safonau'r Gymraeg yr oedd yn rhaid i'r Cyngor gydymffurfio â nhw mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn y Gymraeg.

Cyflwynwyd amrediad o safonau mewn perthynas â darparu gwasanaethau, llunio polisïau, elfennau gweithredol, hyrwyddo a chadw cofnodion, i'r Cyngor. Dan safon hybu 145 mae gofyn i'r Cyngor ddatblygu Strategaeth Hybu'r Gymraeg i gynorthwyo gyda'r gwaith o hyrwyddo'r Gymraeg, gyda'r nod o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol.

Er nad rhodd y Cyngor yn unig yw cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg, gall ddefnyddio'i gyfrifoldebau i helpu dylanwadu ar hyn, yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol, ar draws y fwrdeistref sirol.

Datblygwyd y Strategaeth gan ystyried meysydd cyfrifoldeb y Cyngor ei hun, ei adnoddau cyfyngedig, cymorth a gweithgarwch y Fforwm Iaith Strategol a phartneriaid eraill. Nod y Strategaeth yw bod mor uchelgeisiol â phosib o ystyried cyfyngiadau'r Cyngor o ran dylanwad ac adnoddau a phroffil ieithyddol y fwrdeistref sirol.

Datblygwyd y cynllun gweithredu yn unol â chyfyngiadau cyllidebol presennol. Mae nifer o gamau gweithredu wedi'u cynnwys sydd eisoes ar waith; trwy Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg, grantiau/cyllid allanol a gwaith sydd eisoes yn cael ei wneud gan sefydliadau allanol sy'n cyfrannu at nodau'r strategaeth.

Cyd-destun Strategol

Mesur y Gymraeg 2011

Roedd y Mesur wedi:

- rhoi statws swyddogol i'r Gymraeg yng Nghymru, sy'n golygu na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- sefydlu rôl Comisiynydd y Gymraeg sydd â chyfrifoldeb dros hybu'r Gymraeg a gwella'r cyfleoedd sydd gan bobl i'w defnyddio;
- creu trefn o gyflwyno dyletswyddau ar ffurf safonau iaith sy'n egluro sut mae disgwyl i sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg a chreu hawliau i siaradwyr Cymraeg;
- gwneud darpariaeth ynglŷn â hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg a chynyddu'r defnydd ohoni mewn bywyd bob dydd;
- gwneud darpariaeth ynglŷn ag ymchwilio i ymyrraeth â'r rhyddid i ddefnyddio'r Gymraeg.

Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn gwneud darpariaeth ar gyfer pennu safonau ymddygiad mewn perthynas â'r Gymraeg.

Roedd y Rheoliadau'n pennu safonau'r Gymraeg mewn perthynas â Gweinidogion Cymru, cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol ac yn awdurdodi Comisiynydd y Gymraeg i gyhoeddi hysbysiad cydymffurfio i'r cyrff hyn.

Mae'r hysbysiad cydymffurfio fel y mae'n berthnasol i'r Cyngor yn cynnwys darparu gwasanaethau, llunio polisïau, elfennau gweithredol, hyrwyddo a

chadw cofnodion. O ganlyniad i ofynion y safonau hybu, mae'r Cyngor wedi datblygu ei Strategaeth Hybu'r Gymraeg.

Mae safonau hybu'r Gymraeg yn gosod dyletswyddau ar awdurdodau lleol ledled Cymru i hybu'r defnydd o'r Gymraeg yn fwy eang ac i gefnogi ac annog y defnydd ohoni o fewn y cymunedau y maent yn eu gwasanaethu.

Yn Safon 145 (Hybu) nodir bod yn rhaid i bob awdurdod lleol lunio a chyhoeddi ar eu gwefan, strategaeth 5-mlynedd sy'n gosod sut y maent yn cynnig hybu'r Gymraeg a hwyluso'r defnydd ohoni'n fwy eang yn eu hardal; a rhaid i'r strategaeth gynnwys (ymhlith materion eraill):

- targed (o ran canran y siaradwyr yn yr ardal) ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg yn yr ardal erbyn diwedd y cyfnod o 5 mlynedd dan sylw;
- datganiad yn nodi sut y maent yn bwriadu cyrraedd y targed hwnnw; a chynnal adolygiad o'r strategaeth a chyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ar eu gwefan o fewn 5 mlynedd i gyhoeddi'r strategaeth (neu i gyhoeddi strategaeth ddiwygiedig).

Strategaeth Cymraeg 2050

Dyma strategaeth Gweinidogion Cymru ar gyfer hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg. Mae'r strategaeth yn disodli iaith fyw: iaith byw – Strategaeth y Gymraeg 2012-17, a'i datganiad polisi cysylltiedig, iaith fyw: iaith byw – Symud ymlaen. Mae Strategaeth Cymraeg 2050 yn gosod dull hirdymor Llywodraeth Cymru o fynd ati i wireddu'r targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050

Mae addysg yn ganolog i weledigaeth Llywodraeth Cymru gyda phobl ifanc yn dod allan o'r system addysg yn barod ac yn falch o ddefnyddio'r Gymraeg ymhob cyd-destun. Nod y Strategaeth yw cyrraedd sefyllfa lle mae'r Gymraeg yn elfen greiddiol o bob agwedd ar fywyd bob dydd.

Er mai cynllun pum mlynedd yw hwn, dylai osod y sylfeini ar gyfer strategaeth iaith hirdymor fydd yn cyfrannu at y nod o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Mwy na Geiriau

Lluniwyd Fframwaith Strategol 'Mwy na Geiriau' yn 2012 gyda'r nod o gryfhau gwasanaethau cyfrwng Cymraeg mewn iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol. Yn ganolog i'r strategaeth mae'r her o ddatblygu'r 'Cynnig Gweithredol', sef y bydd aelodau o staff yn cynnig gwasanaethau Cymraeg i gleifion, yn hytrach nag aros i gleifion ofyn amdanynt.

Diweddarwyd y strategaeth yn 2016 gyda fframwaith strategaeth dilynol 'Mwy na geiriau.... fframwaith strategol dilynol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol 2016-2019', a darparwyd adnoddau i alluogi staff i'w weithredu.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ffordd o helpu'r cyrff cyhoeddus sydd wedi'u rhestru yn y Ddeddf i feddwl yn hirdymor, gweithio'n well gyda phobl a chymunedau a'i gilydd, ceisio atal problemau a mynd ati â chysondeb i sicrhau llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Un o'r saith Nod Llesiant a geir yn y Ddeddf yw 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu - cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.'

Cyd-destun Lleol

Gwaith yr ydym wedi ei wneud yn barod

Er bod Safonau Hybu'r Gymraeg yn elfen reoleiddiol newydd, mae gwaith wedi bod ar waith o fewn y fwrdeistref sirol ers peth amser. Mae'r Cyngor wedi cefnogi ac wedi hybu'r Gymraeg trwy'r ymrwymadau a wnaeth yn ei Gynlluniau Iaith Gymraeg ers 1996; croesawu gohebiaeth yn Gymraeg, darparu dogfennau a chyhoeddiadau dwyieithog, dyrannu swyddi, sicrhau bod y wefan yn ddwyieithog, cynnwys gofynion iaith yn y broses ymgeisio ar gyfer grantiau'r trydydd sector, darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith a diwylliant i staff a myfyrwyr sy'n astudio ar gyfer gradd mewn gwaith cymdeithasol; sicrhau bod cyfleusterau cyfieithu ar y pryd ar gael mewn cyfarfodydd a drefnwyd gan y Cyngor ers mis Mehefin 2013 a chefnogi a darparu amrywiol ddigwyddiadau a gweithgareddau iaith Gymraeg/diwylliant Cymru trwy'r Gwasanaeth Ieuenctid a mudiadau partner

Mae deddfwriaeth ddiweddar, gan gynnwys Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, wedi cynyddu amlygrwydd y Gymraeg a threftadaeth a diwylliant Cymreig gan gyflwyno cyfle amserol i ailasesu ymagwedd y cyngor at barhau â'r gwaith sydd eisoes wedi dechrau.

Mae'r strategaeth hon yn adeiladu ar waith blaenorol y cyngor wrth gefnogi a hyrwyddo'r iaith ac yn edrych i'r dyfodol lle caiff y Gymraeg ei hyrwyddo ar draws pob sector lle mae nifer y bobl sy'n dewis addysg Gymraeg yn cynyddu a lle mae'r Gymraeg yn rhan gynhenid o fywyd pob dydd.

Mae'r Cyngor, Menter Iaith Castell-nedd Port Talbot, Cymraeg Byd Busnes, Cymraeg i Blant, Mudiad Meithrin, yr Urdd ac ysgolion oll yn darparu gwasanaethau ac yn cydweithio i hybu'r Gymraeg yn y fwrdeistref sirol. O ganlyniad, mae Menter Iaith Castell-nedd Port Talbot ynghyd â Menter Abertawe wedi creu Fforwm Iaith Strategol ar y cyd, sy'n cynnwys mudiadau â chyfrifoldeb dros gynllunio ieithyddol yng Nghastell-nedd Port Talbot ac Abertawe, ac sy'n fechanwaith i ddatblygu elfennau'r o'r strategaeth.

Proffil y Gymraeg

Y Cyngor

Dros y blynyddoedd diwethaf, ac o ganlyniad i'r cynni ariannol yr oedd y Cyngor yn ei wynebu, mae nifer fawr o staff wedi gadael y Cyngor trwy'r prosesau colli swydd yn wirfoddol/ymddeol yn gynnar a moratoriwm ar recriwtio. O ganlyniad, mae nifer y staff wedi gostwng ac mae hyn, yn ei dro, wedi cael effaith ar nifer y siaradwyr Cymraeg

Cyfarwyddiaeth ac Is-adran	Cyfanswm cyflogedigion	Cyfanswm sy'n siarad Cymraeg	%
Prif Weithredwr (Uwch Dîm Rheoli)	6	2	33.33
Swyddfa'r Prif Weithredwr			
Strategaeth Gorfforaethol a Gwasanaethau Democrataidd	84	10	11.90
Adnoddau Dynol	82	12	14.63
Addysg, Hamdden a Dysgu Gydol Oes			
Cyfranogiad	388	35	9.02
Trawsnewid	360	48	13.33

Cyfarwyddiaeth ac Is-adran	Cyfanswm cyflogedigion	Cyfanswm sy'n siarad Cymraeg	%
Amgylchedd			
Peirianeg a Thrafnidiaeth	147	14	9.52
Cynllunio ac Amddiffyn y Cyhoedd	102	13	12.75
Eiddo ac Adfywio	185	20	10.81
Asiantaeth Cefnffyrdd De Cymru	168	12	7.14
Gwasanaethau Gofal Stryd	521	47	9.02
Cyllid a Gwasanaethau Corfforaethol			
Gwasanaethau	172	7	4.07
TGCh	95	4	4.21
Gwasanaethau Cyfreithiol	94	10	10.64
Cyfarwyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol, Iechyd a Thai			
Comisiynu, Cymorth a Gwasanaethau Uniongyrchol	562	62	11.03
Gwasanaethau Gwaith Cymdeithasol	631	65	10.30
Bae'r Gorllewin	29	2	6.90
Cyfanswm	3626	363	10.01

Castell-nedd Port Talbot

Mae'n bwysig deall y ddemograffeg bresennol gan y bydd ymyriadau'n wahanol gan ddibynnu ar gyfansoddiad ieithyddol pob ardal. Trwy edrych ar gyfrifiad 2011, gallwn ddeall ble'r ydyn ni o ran yr iaith, cyn edrych ar ymyriadau.

Yn ôl Cyfrifiad 2011, gallai tua 15.3% o boblogaeth y fwrdeistref sirol siarad Cymraeg, sydd gywerth â thua 20,698 o unigolion. Roedd mwyafrif helaeth y siaradwyr hyn yn rhan uchaf Cwm Tawe a Dyffryn Aman gyda rhai o'r cymunedau fel Gwaun Cae Gurwen, Cwmllynfell a Brynaman Isaf ymhlith y canran uchaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru. Fodd bynnag, dyma'r ardaloedd a welodd y dirywiad mwyaf o ran canran a niferoedd siaradwyr Cymraeg rhwng 2001 a 2011.

Fel y nodir yn y tablau isod, roedd rhai cymunedau fel Godre'r Graig ac Ystalyfera wedi gweld dirywiad o dros 10% o fewn degawd. Gellid dadlau mai'r ardal sy'n ymestyn o Drebanos i Gwmllynfell ac o'r Rhos i Waun Cae Gurwen yw'r pwysicaf yn y fwrdeistref sirol o ran pwysigrwydd ieithyddol, gan ei bod yn cynnwys y niferoedd a'r canrannau uchaf o siaradwyr Cymraeg. Dyma graidd ieithyddol y fwrdeistref sirol ac mae prosiect 'Partneriaith Aman Tawe' y Fenter Iaith yn rhoi sylw penodol i'r ardal hon, o ran creu ymyriadau i arafu'r dirywiad yn niferoedd a chanrannau siaradwyr Cymraeg. Byddai colli gwaddol ardal o'r fath yn cael effaith seicolegol aruthrol ar weddill y fwrdeistref sirol ac unrhyw dwf o bwys yn nifer y plant sy'n mynychu ysgolion cyfrwng Cymraeg yr ardaloedd hynny a'r oedolion hynny sy'n dysgu'r iaith o'u gwirfodd.

Dyma un o'r rhesymau pam y penderfynodd Bwrdd yr Iaith Gymraeg ddechrau cynllun arbennig i hybu'r Gymraeg yn 2011 yn ardal Aman Tawe, gan benodi swyddogion llawn-amser i hybu'r Gymraeg yn yr ardaloedd pwysig hyn. Dengys y tabl isod y newid mewn canran o ran siaradwyr Cymraeg yn y cymunedau hyn rhwng 2001 a 2011: -

Cymuned	% o siaradwyr Cymraeg (2001)	% o siaradwyr Cymraeg (2011)	Newid
Cwmllynfell	68.2	58.2	-9.4
Brynaman Isaf	68.1	60.8	-7.3
Gwaun Cae Gurwen	67.9	55.8	-12.1
Ystalyfera	54.6	46	-8.6
Trebannws	43.4	33.6	-8.8
Godre'r Graig	41.5	30.1	-11.4
Pontardawe	37.4	31	-6.4
Alltwen	35.9	29.5	-6.4
Rhos	28.6	24.7	-3.9
Crynant	46.53	25.1	-21.43

Ffynhonnell: Cyfrifiad 2001 a 2011

Er bod canrannau yn adlewyrchiad da o ddwysedd siaradwyr Cymraeg, gallant fod yn gamarweiniol i raddau helaeth fel mesur o hyfywdra'r iaith. Ar y llaw arall, mae ffigurau yn rhoi darlun mwy manwl o newidiadau demograffig, a gyda nod Llywodraeth Cymru ymddengys y bydd symudiad tuag at greu niferoedd uwch yn hytrach na chynyddu canrannau.

Dengys y tabl ostyngiad sylweddol yn nifer y siaradwyr Cymraeg dros ddegawd o fewn cymunedau Cymraeg traddodiadol fel Cwmllynfell, Brynaman, Gwaun Cae Gurwen ac Ystalyfera. Byddai Crynant hefyd yn cael ei gweld fel ardal o ddirywiad sylweddol a dylai unrhyw ddatblygiadau yn y dyfodol ystyried ardaloedd fel Crynant.

Cymuned	Nifer y siaradwyr Cymraeg (2001)	Nifer y siaradwyr Cymraeg (2011)	Newid	% Newid cymharol
Cwmllynfell	741	669	-72	-9.72
Brynaman Isaf	861	776	-85	-9.87
Gwaun Cae Gurwen	1,860	1,5726	-288	-15.48
Ystalyfera	1,614	1,339	-275	-17.04
Trebannws	580	459	-121	-20.86
Godre'r Graig	580	473	-107	-18.45
Pontardawe	1,826	1,624	-202	-11.06
Alltwen	800	664	-136	-17.0
Rhos	692	588	-104	-15.03
Crynant	699	465	-234	-33.47

Ffynhonnell: Cyfrifiad 2001 a 2011

Mae colli cynifer o siaradwyr mewn cyfnod mor gymharol fyr o amser yn gwanhau sylfaen ieithyddol yr ardaloedd hynny ac yn cyflymu dirywiad yr iaith gan fod y symudiad ieithyddol yn tanseilio'r hyder a'r parodrwydd i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol, yn ogystal â bod yn ffactor sy'n cyfrannu at lai o gyfleoedd i ymarfer neu ddefnyddio'r iaith.

Mae yna nifer o resymau dros erydiad iaith mewn ardaloedd â chanrannau uchel a niferoedd cymharol uchel o siaradwyr Cymraeg – nodwedd sy'n gyffredin ymhlith cymunedau tebyg yn Nyffryn Aman a Chwm Tawe. Mae'r canlynol ymhlith y prif ffactorau sy'n cyfrannu at ddirywiad mewn iaith: -

- Diffyg trosglwyddiad iaith yn y cartref – a nodir fel y ffactor allweddol ar hyn o bryd
- Allfudo/Mewnfudo
- Canfyddiad negyddol o werth cynhenid yr iaith
- Diffyg ymwybyddiaeth o fanteision dwyieithrwydd
- Diffyg hyder ymhlith siaradwyr Cymraeg
- Saesneg yn lledu i mewn i ardaloedd Cymraeg traddodiadol
- Priodasau iaith gymysg
- Pŵer y dylanwad Eingl-Americanaidd ar ddiddordebau plant a phobl ifanc

- Mwy o farwolaethau na genedigaethau ymhlith teuluoedd sy'n siaradwyr Cymraeg

Gwelwyd dirywiad nodedig yng nghanran siaradwyr yr iaith yn y cymunedau Cymraeg traddodiadol a hefyd ar raddfa'r fwrdeistref sirol. Serch hynny, gan mai cyfrwng cymdeithasol a diwylliannol ydyw, dylid mesur ei chryfder yn ôl defnydd, statws ac amlygrwydd gweledol yn lleol. Yn yr ardaloedd hynny lle mae dwysedd y Gymraeg yn parhau i fod yn gryf, mae'r Gymraeg yn dal ei thir yn gymharol lwyddiannus fe iaith feunyddiol y gymuned, er bod ffactorau pwerus yn cyfrannu at ei ffawd.

Roedd llai na 10% o bobl yn siarad Cymraeg mewn cymunedau megis Glyncorrwg, Aberafan, Taibach, Baglan, Llansawel, Cimla, Cymer a Chastell-nedd. Mae'r rhain ymhlith canrannau isaf y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol. Dengys wardiau eraill Castell-nedd Port Talbot ganrannau o rhwng 10% ac 17%.

Ar nodyn mwy gobeithiol, mae nifer y plant sy'n siarad Cymraeg ar yr aelwyd neu sy'n rhugl ond nid ydynt yn siarad Cymraeg ar yr aelwyd wedi codi dros y blynyddoedd diwethaf, fel y nodwyd gan Benaethiaid Ysgolion Cynradd. Yn ôl y ffigurau diweddaraf gan Lywodraeth Cymru mae tua 1,600 (7.7%) o blant ysgolion cynradd yn y fwrdeistref sirol yn siarad Cymraeg ar yr aelwyd ond mae 15.2% o'r holl blant yn cael eu gweld fel plant sy'n rhugl yn y Gymraeg. Yn sicr, mae'r ffigurau hyn yn adlewyrchu'r ymdrechion clodwiw a welwyd gan ysgolion cyfrwng Cymraeg. Serch hynny, ymddengys mai dim ond nifer isel o blant o ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg fel Cwmllynfell, Trebannws a Gwaun Cae Gurwen sy'n symud ymlaen i Ysgol Gymraeg Ystalyfera i gael eu haddysg uwchradd.

Mae llawer o blant o'r ysgolion cynradd hyn sy'n siarad Cymraeg yn mynd ymlaen i Ysgol Uwchradd Cwmtawe i gael eu haddysg trwy gyfrwng y Saesneg. Yn sicr, mae diffyg parhad mewn addysg cyfrwng Cymraeg o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd yn fater o bryder o ran dyfodol yr iaith a'r hyder a ddaw o ddefnyddio'r Gymraeg mewn rhwydweithiau gwahanol a meysydd trafod gwahanol.

Er gwaethaf y tueddiadau hyn, teg fyddai nodi bod nifer y disgyblion yn Ysgol Gymraeg Ystalyfera wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf, a bod dros 1,150 bellach yn cael eu haddysgu'n llwyr trwy gyfrwng y Gymraeg yn yr ysgol. Mae'n bwysig nodi hefyd, gyda champws y de (Ysgol Bro Dur) mae yna dystiolaeth i awgrymu y bydd mwy yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg dros y pum mlynedd nesaf gan y bydd y campws yn apelio at y rheiny sy'n dymuno i'w plant gael addysg uwchradd cyfrwng Cymraeg ond sy'n dewis peidio am eu bod yn gorfod teithio ymhellach.

Ward	Nifer y bobl dros 3 oed	Nifer y bobl 3+ sy'n gallu siarad Cymraeg	% y bobl 3+ sy'n gallu siarad Cymraeg
CBS Castell-nedd Port Talbot	135,281	20,698	15.3
Aberafan	5,232	411	7.9
Aberdulais	2,305	311	13.5
Alltwen	2,251	664	29.5
Baglan	6,627	557	8.4
Blaengwrach	1,935	287	14.8
Llansawel (Dwyrain)	2,827	242	8.6
Llansawel (Gorllewin)	2,896	275	9.5
Bryn a Chwmafon	6,330	1,024	16.2
Bryncoch (Gogledd)	2,139	297	13.9
Bryncoch (De)	5,706	699	12.3
Llangatwg	1,647	211	12.8
Cimla	3,835	350	9.1
Coedffranc (Canol)	3,870	425	11
Coedffranc (Gogledd)	2,322	265	11.4
Coedffranc (Gorllewin)	2,563	316	12.3
Crynant	1,851	465	25.1
Cwmllynfell	1,137	669	58.8
Cymer	2,714	186	6.9
Dyffryn	3,078	350	11.4
Glyncorrwg	1,054	65	6.2
Glyn-nedd	3,320	689	20.8
Godre'r Graig	1,571	473	30.1
Gwaun-cae-gurwen	2,823	1,576	55.8
Gwynfi	1,314	92	7
Brynaman Isaf	1,277	776	60.8
Margam	2,908	295	10.1
Castell-nedd (Dwyrain)	6,137	497	8.1
Castell-nedd (Gogledd)	3,838	379	9.9
Castell-nedd (De)	4,789	440	9.2

Ward	Nifer y bobl dros 3 oed	Nifer y bobl 3+ sy'n gallu siarad Cymraeg	% y bobl 3+ sy'n gallu siarad Cymraeg
Onllwyn	1,161	222	19.1
Pelenna	1,113	178	16
Pontardawe	5,232	1,624	31
Port Talbot	5,457	518	9.5
Resolfen	3,044	341	11.2
Rhos	2,382	588	24.7
Sandfields (Dwyrain)	6,692	504	7.5
Sandfields (Gorllewin)	6,495	524	8.1
Blaendulais	2,049	469	22.9
Taibach	4,634	354	7.6
Tonna	2,445	292	11.9
Trebannws	1,367	459	33.6
Ystalyfera	2,911	1,339	46

Ffynhonnell: Cyfrifiad 2011

Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg

Nod Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yw amlinellu cynlluniau'r Cyngor ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg yn y fwrdeistref sirol, gan symud ysgolion cynradd ac uwchradd ar hyd y continwmm i ddarparu cynnydd mesuredig a sylweddol yn lefel addysg cyfrwng Cymraeg.

Teimlir ei fod yn hanfodol i Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg a'r strategaeth hybu fod yn ddigon uchelgeisiol i helpu gwireddu nod Strategaeth Cymraeg 2050.

Addysg cyfrwng Cymraeg yng Nghastell-nedd Port Talbot

Darpariaeth Blynyddoedd Cynnar

Mudiad Meithrin yw prif ddarparwr addysg blynyddoedd cynnar cyfrwng Cymraeg yng Nghastell-nedd Port Talbot gyda:

- Cylchoedd Ti a Fi - Sgiwen, Port Talbot, Cwm Afan, Glyn-nedd a Blaendulais
- Cylchoedd Meithrin - Castell-nedd (mewn cydweithrediad â Dechrau'n Deg) a Threbannws Llansawel (dechrau'n deg) i'w sefydlu'n fuan
- Cylch Chwarae - Pontardawe

Yn ychwanegol, mae Canolfan Gofal Plant Tiddlywinks yn Ystalyfera yn cael effaith bositif ar y Gymraeg yn lleol. Mae ei gweithgareddau a'i digwyddiadau hollol ddwyieithog yn adlewyrchu cymeriad yr ardal ac yn darparu sylfaen gref ar gyfer Mudiad Meithrin.

O ran darpariaeth cyn-ysgol cyfrwng Cymraeg mae yna 28 lle cofrestredig a 24 o blant yn mynychu, ac mae'r darparwyr yn dweud eu bod yn gweithredu hyd eithaf eu capasiti. Mae yna 97 lleoliad gofal dydd sesiynol cofrestredig i rieni sy'n chwilio am ofal plant dwyieithog ac 159 o blant yn mynychu.

Darpariaeth Gynradd

Ar hyn o bryd yng Nghastell-nedd Port Talbot mae yna 10 ysgol cyfrwng Cymraeg, 9 ysgol cyfrwng Cymraeg allan o 55 ysgol gynradd ac un ysgol ganol cyfrwng Cymraeg, Ysgol Gymraeg Ystalyfera, sy'n darparu addysg i blant a phobl ifanc 3-18 oed.

Ar hyn o bryd, mae'r lleoedd gwag mewn dwy ysgol cyfrwng Cymraeg, Ysgol Gymraeg Castell-nedd ac Ysgol Gymraeg Rhosafan, yn llai na 10%, serch hynny gyda Chynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg effeithiol ac uchelgeisiol a strategaeth farchnata effeithiol dylai mwy o ysgolion gyrraedd eu capasiti. Mae'n hanfodol fod cynlluniau ar waith i sicrhau bod addysg cyfrwng Cymraeg yn cael ei hybu a bod yr adnoddau'n cael eu rhoi i fodloni'r diddordeb ychwanegol mewn addysg cyfrwng Cymraeg fel bod unrhyw un sy'n dymuno cael addysg cyfrwng Cymraeg yn gallu gwneud hynny, heb yr anghyfleustra o orfod teithio ymhellach.

<u>Ysgol Gynradd Cyfrwng Cymraeg</u>	<u>Nifer y disgyblion (2017)</u>
YGG Blaendulais	104
YGG Pontardawe	352
YGG Castell-nedd	387
Ysgol Gymraeg Ystalyfera (cynradd) –	
YGG Y Wern gynt	148
YGG Cwm Nedd	156
YGG Gwaun Cae Gurwen	189
YGG Rhosafan	360
YGG Tyle'r Ynn	236
YGG Cwmllynfell	86
YGG Trebannws	104

Darpariaeth Uwchradd

Mae gan Gastell-nedd Port Talbot un ysgol uwchradd cyfrwng Cymraeg sydd wedi'i rhannu rhwng Ysgol Gymraeg Ystalyfera (campws y gogledd) a champws y de newydd yn Ysgol Bro Dur.

Yn 2017, derbyniodd 1099 o ddisgyblion addysg uwchradd trwy gyfrwng y Gymraeg yn Ysgol Gymraeg Ystalyfera gyda'r ystadegau'n dangos bod y niferoedd wedi bod yn weddol gyson dros y pum mlynedd diwethaf. Gyda'r campws newydd yn Ysgol Bro Dur rhagamcannir y bydd mwy o blant yn parhau gyda'u haddysg trwy gyfrwng y Gymraeg, ac yn ei dro dylai hyn ysgogi diddordeb mewn addysg gynradd.

Datblygu'r Strategaeth

Ym mis Ionawr 2018 sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen trawsbleidiol er mwyn datblygu Strategaeth Hybu'r Gymraeg. Yn ogystal ag edrych ar strategaethau cenedlaethol a lleol, bu'r Grŵp yn ystyried yn ofalus pam fod angen strategaeth, a daeth i'r casgliad canlynol:

- Am ei fod yn iawn i gael un
- Am ein bod ni eisiau un
- I gefnogi strategaeth Llywodraeth Cymru
- I annog diwylliant Cymraeg
- I gydymffurfio â deddfwriaeth Llywodraeth Cymru
- I chwarae'n rhan wrth gyrraedd targed Llywodraeth Cymru o 1 miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050

Cytunodd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen mai dyma ddylai yrru dull y Cyngor o fynd ati i gyflawni'r cynnydd tymor byr yn unol â tharged hirdymor uchelgeisiol Llywodraeth Cymru o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

O ganlyniad, nod y Strategaeth yw:

- Cyflwyno camau yn y tymor byr i arafu'r gostyngiad yng nghanran nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Fwrdeistref Sirol
- Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Fwrdeistref Sirol
- Cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg ymhob agwedd ar fywyd

- Codi ymwybyddiaeth o'r iaith fel rhan o sectorau treftadaeth, diwylliant, twristiaeth a busnes Castell-nedd Port Talbot
- Gyrru a chefnogi addysg cyfrwng Cymraeg a chreu ysgolion cyfrwng Cymraeg newydd, yn enwedig ysgolion cynradd, trwy Gynllun Strategol Addysg Gymraeg effeithiol

Er mwyn cynnal a chynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg dros y pum mlynedd nesaf, cydnabuwyd bod angen i'r Cyngor a'i bartneriaid flaenoriaethau rhai meysydd polisi allweddol ar gyfer gweithredu, sy'n cynnwys:

- Ehangu addysg cyfrwng Cymraeg o gyn-ysgol i ôl-16
- Gwella trosglwyddiad iaith yn y cartref
- Cynyddu nifer yr oedolion sy'n dysgu Cymraeg
- Ehangu cyfleoedd i blant, pobl ifanc a theuluoedd ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned ac mewn gweithgareddau hamdden
- Ehangu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle

Blaenoriaethau Stratego

Mae'r Cyngor wedi bod yn ofalus i sicrhau bod y Strategaeth wedi ystyried y gwaith sydd eisoes wedi cael ei wneud o fewn y fwrdeistref sirol, camau a gynlluniwyd yn barod (ac mewn rhai achosion eisoes yn cael eu gweithredu) a'r sefyllfa ariannol bresennol a pharhaus ochr yn ochr â nodau a chamau gweithredu mwy uchelgeisiol, gwaith partneriaeth a chymorth ac arweiniad gan bartneriaid gan gynnwys Menter Iaith Castell-nedd Port Talbot ac aelodau o'r Fforwm Iaith.

Mae'r cyngor a Menter Iaith Castell-nedd Port Talbot wedi gweithio'n agos gyda'i gilydd i sicrhau bod y nodau a'r camau gweithredu'n realistig. Yn ogystal, mae aelodau'r Fforwm Iaith wedi dangos eu cefnogaeth i'r strategaeth drwy gytuno i gyflwyno amrywiaeth o gamau gweithredu, gyda chefnogaeth y cyngor lle bynnag y bo'n bosib, i helpu i gyflwyno nodau'r strategaeth.

O ganlyniad, mae'r Strategaeth yn canolbwyntio ar dair Blaenoriaeth Strategol:

- Plant a Phobl Ifanc
- Oedolion
- Y Gymuned

Trwy'r Blaenoriaethau Strategol hyn aliniwyd y Strategaeth at Amcanion Llesiant y Cyngor (fel y ceir yng Nghynllun Corfforaethol 2018-2022) yn ogystal ag adlewyrchu nodau Strategaeth Iaith Llywodraeth Cymru: Cymraeg 2050 fel y dangosir isod:

Strategaeth Hybu'r Gymraeg Ddrafft 2018-2023

Plant a Phobl Ifanc

Oedolion

Y Gymuned

Cynllun Corfforaethol 2018- 2022

Plant a Phobl Ifanc

Oedolion

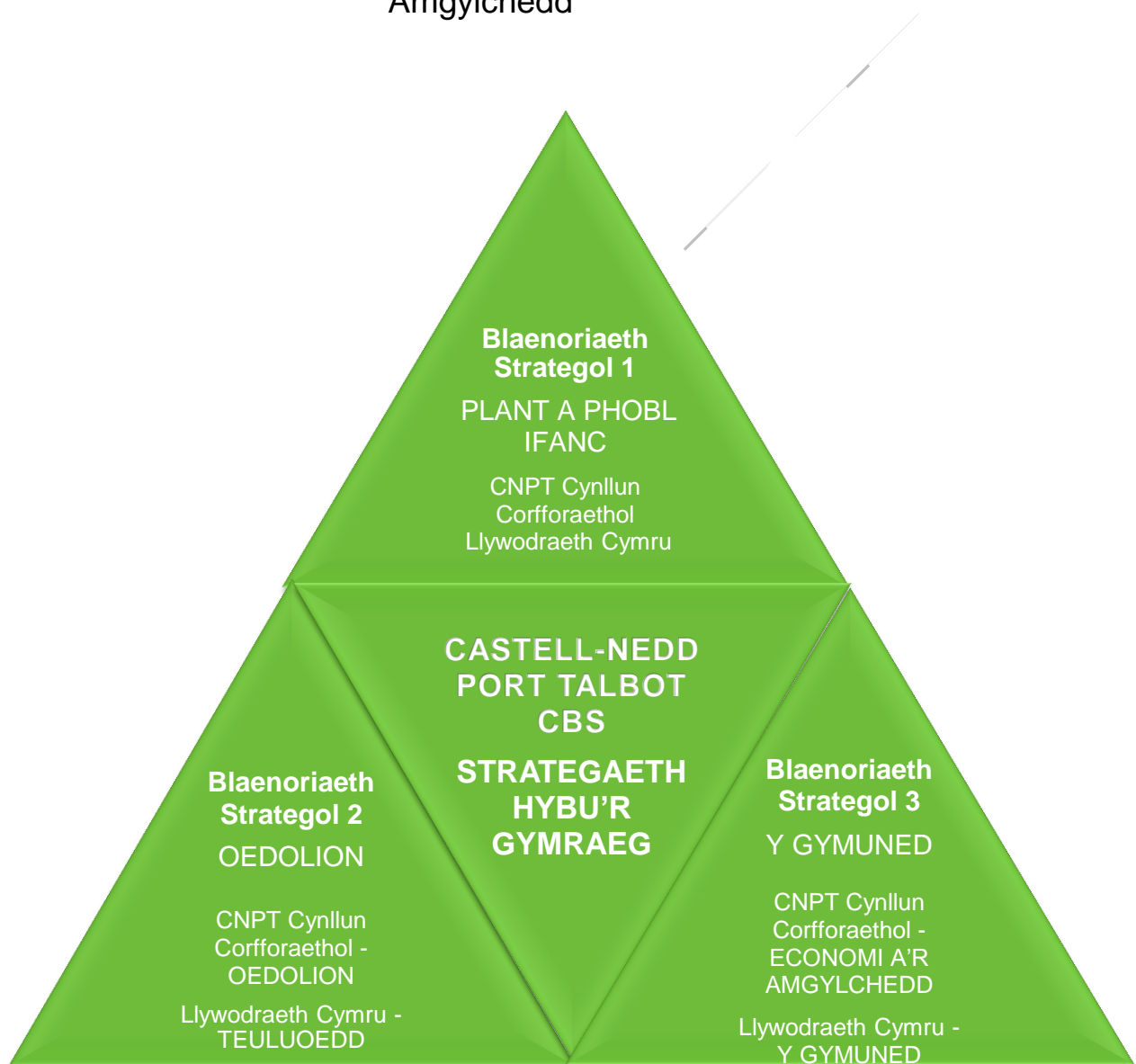
Economi a'r Amgylchedd

Strategaeth Llywodraeth Cymru: Cymraeg 2050

Plant a Phobl Ifanc

Teuluoedd

Y Gymuned

Blaenoriaeth Strategol 1 - Dylanwadau:

- **Uniongyrchol** – newidiadau polisi i wasanaethau Plant a Phobl Ifanc gan gynnwys addysg a gwasanaethau craidd tu allan i'r ysgol
- **Anuniongyrchol** – defnyddio trydydd partiön ar gontract i ddarparu gwasanaethau ar ran yr awdurdod lleol fel rhan o Gytundeb Lefel Gwasanaeth
- **Partneriaeth** – cydweithio â phartneriaid iaith i hybu gwaith a bwydo i mewn i'r cyd- strategaeth

Blaenoriaeth Strategol 2 – Dylanwadau:

- **Uniongyrchol** – cynlluniau mewnol a arweinir gan y cyngor i staff, defnyddwyr gwasanaethau a'r cyhoedd
- **Anuniongyrchol** – defnyddio trydydd partiön ar gontract i ddarparu gwasanaethau ar ran yr awdurdod lleol fel rhan o Gytundeb Lefel Gwasanaeth
- **Partneriaeth** – cydweithio â phartneriaid iaith i hybu gwaith a bwydo i mewn i gyd- strategaeth

Blaenoriaeth Strategol 3 – Dylanwadau:

- **Uniongyrchol** – cynlluniau a gwasanaethau mewnol a arweinir gan y cyngor i staff, defnyddwyr gwasanaethau a'r cyhoedd yn ogystal â newidiadau i bolisi sy'n cynnwys hawliau i aelodau o'r gymuned.
- **Anuniongyrchol** – defnyddio trydydd partiön ar gontract i ddarparu gwasanaethau ar ran yr awdurdod lleol fel rhan o Gytundeb Lefel Gwasanaeth
- **Partneriaeth** – cydweithio â phartneriaid iaith i hybu digwyddiadau cymunedol a bwydo i mewn i gyd- strategaeth

Bu'r Cyngor yn ymwybodol o'r cyfyngiadau arno o ran dylanwadu ar y gallu i gynnal neu gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn yr ardal. O ganlyniad, mae'r Strategaeth yn nodi camau gweithredu dan dri maes cyfrifoldeb penodol:

Y Cyngor: cynlluniau, strategaethau a phrosesau mewnol y mae gan y Cyngor yn unig reolaeth drostynt.

Trydydd Parti: prosesau trydydd parti y gall y Cyngor effeithio arnynt gydag ymyriadau ond nad oes ganddo reolaeth drostynt.

Partneriaethau: gweithio mewn partneriaeth â mudiadau allanol i ddatblygu naws am le ag agwedd bositif tuag at y Gymraeg a chydweithio.

Mae'r camau gweithredu a nodwyd lle mae gan y Cyngor gyfrifoldeb llwyr neu gyfrifoldeb cyfyngedig drostynt, dan bwynt bwled 1a 2 uchod, wedi eu grwpio gyda'i gilydd yn y cynllun gweithredu canlynol ac mae camau gweithredu mudiadau partner a'r rheiny y mae eu cylch gwaith yn cynnwys cefnogaeth a darpariaeth Gymraeg tu allan i gyfrifoldeb y Cyngor, wedi eu cynnwys mewn tabl ar wahân.

O ganlyniad i weithredu'r camau gweithredu i wireddu nodau'r Strategaeth, rhagwelir erbyn 2023 y bydd y Cyngor wedi cyfrannu at gynnydd o 1%, o leiaf, yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol o fewn y cynllun ariannol cyfredol, a'r lefelau cyllid ac adnoddau presennol.

Cynllun Gweithredu Strategaeth Hybu'r Gymraeg

Nod y Cynllun Gweithredu 5-mllynedd canlynol yw rhoi sylw uniongyrchol i'r Gymraeg, a chael effaith arni, yng Nghastell-nedd Port Talbot, rhwng 2018- 2023. Bydd yn gosod y sylfeini ar gyfer datblygu Castell-nedd Port Talbot yn fwrdeistref sirol ddwyieithog, lle caiff yr iaith ei gweld fel ffactor pwysig a pherthnasol i weithrediad beunyddiol y Cyngor yn ogystal â bywydau'r rheiny sy'n byw yn y fwrdeistref sirol.

Lluniwyd y cynllun gweithredu gan grŵp gorchwyl a gorffen trawsbleidiol, gyda chymorth staff Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot a chynrychiolydd o Fenter Iaith Castell-nedd Port Talbot (Menter Iaith CNPT).

Datblygwyd y cynllun gweithredu yn unol â chyfyngiadau cyllidebol presennol. Mae nifer o gamau gweithredu wedi'u cynnwys sydd eisoes ar waith; trwy Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg, grantiau/cyllid allanol a gwaith sydd eisoes yn cael ei wneud gan sefydliadau allanol sy'n cyfrannu at nodau'r strategaeth. Prif ffocws y cynllun gweithredu yw cyfrannu mewn ffordd bositif at Strategaeth Llywodraeth Cymru o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 a bodloni gofynion Safonau'r Gymraeg.

Felly, nod y Strategaeth yw:

- Cyflwyno camau yn y tymor byr i arafu'r gostyngiad yng nghanran nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Fwrdeistref Sirol
- Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Fwrdeistref Sirol
- Cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg ymhob agwedd ar fywyd
- Codi ymwybyddiaeth o'r iaith fel rhan o sectorau treftadaeth, diwylliant, twristiaeth a busnes Castell-nedd Port Talbot

- Gyrru a chefnogi addysg cyfrwng Cymraeg a chreu ysgolion cyfrwng Cymraeg newydd, yn enwedig ysgolion cynradd, trwy Gynllun Strategol Addysg Gymraeg effeithiol

Rhennir y Cynllun Gweithredu yn ddwy ran.

Cyfeiria **Adran 1** at ymyriadau a chamau gweithredu a fyddai'n cael eu gweld fel cyfrifoldeb ar y Cyngor dan Safonau'r Gymraeg. Ceir gwaith wedi'i is-gontractio a thrydydd partion yn Rhan 1 hefyd. Er y ceir cyfeiriadau at fudiadau partner, byddai'r camau gweithredu hyn yn cael eu gweld fel rhai sy'n gyfrifoldeb ar y Cyngor yn bennaf.

Cyfeiria **Adran 2** at waith mudiadau partner sydd hefyd yn edrych ar gyfrannu at nod Llywodraeth Cymru o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r adran hon yn ystyried gwaith rhai o aelodau Fforwm Strategol y Gymraeg sy'n cael ei gadeirio ar y cyd gan aelodau o Fenter Iaith Castell-nedd Port Talbot a Menter Iaith Abertawe.

Wrth weithredu'r Strategaeth, bydd y Cyngor, y Fforwm Strategol a phartneriaid unigol yn cydweithio i gyflawni ei hamcanion, i weithredu newidiadau ac i weithio tuag at y nod cyffredin.

Mae'r cyngor a Menter Iaith Castell-nedd Port Talbot wedi gweithio'n agos gyda'i gilydd i sicrhau bod y nodau a'r camau gweithredu'n realistig. Yn ogystal, mae aelodau'r Fforwm Iaith wedi dangos eu cefnogaeth i'r strategaeth drwy gytuno i gyflwyno amrywiaeth o gamau gweithredu, gyda chefnogaeth y cyngor lle bynnag y bo'n bosib, i helpu i gyflwyno nodau'r strategaeth. Er y cydnabyddir nad oes gan y Cyngor unrhyw reolaeth dros y gweithgareddau yn Rhan 2 na gallu'r partneriaid a nodir yn Rhan 2 i gyflawni'r targedau, efallai y bydd y Cyngor mewn sefyllfa i weithio ar y cyd ac i gomisiynu aelodau'r Fforwm Iaith i gyflawni gweithgareddau ychwanegol er mwyn bodloni amcanion y Strategaeth fel y nodwyd yn Rhan 1 yn y Cynllun Gweithredu.

Er mai'r Cyngor sydd â chyfrifoldeb cyffredinol dros Strategaeth Hybu'r Gymraeg, yn unol â Safon 145 yn Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015, mae pob mudiad partner yn rhannu'r cyfrifoldeb yn rhinwedd yr ymrwymïadau a geir yn y cynllun gweithredu.

Rhagwelir, erbyn 2023, y bydd y Cyngor wedi cyfrannu at gynnydd o 1%, o leiaf, yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol o fewn y cynllun ariannol cyfredol, a lefelau cyllid ac adnoddau presennol.

ADRAN 1 – Ymyriadau mewnol ac ymyriadau 3^{ydd} parti dan reolaeth CBS Castell-nedd Port Talbot

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
1.1 Cael effaith bositif ar ddarpariaeth y Blynyddoedd Cynnar	Darparu hyfforddiant iaith Gymraeg a gofal plant priodol ar gyfer ymarferwyr y blynyddoedd cynnar er mwyn cynyddu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg.	Gweithio gyda phrosiect 'Cam wrth Gam' sy'n darparu Diploma Lefel 3 mewn Gofal, Dysgu a Datblygiad Plant	Sicrhau bod nifer priodol o weithwyr gofal plant o CNPT a'r ardal gyfagos yn derbyn hyfforddiant blynyddol ac yn ennill cymwysterau perthnasol.	Dechrau'n Deg	'Cam wrth Gam' Mudiad Meithrin Darparwyr Blynyddoedd Cynnar Cymraeg Byd Busnes
	Cynyddu nifer y plant sy'n mynychu darpariaeth blynyddoedd cynnar cyfrwng Cymraeg.	Gweithio gyda Mudiad Meithrin, Dechrau'n Deg a Menter Iaith CNPT i hybu manteision addysg cyn-ysgol a chyfrwng Cymraeg.	Cynyddu nifer y plant sy'n mynychu darpariaeth blynyddoedd cynnar cyfrwng Cymraeg yn unol â chynghor gan Reolwr Dechrau'n Deg.	Dechrau'n Deg	'Cam wrth Gam' Mudiad Meithrin Menter Iaith CNPT Gwasanaethau Gwybodaeth i'r Teulu
	Cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg mewn grwpiau chwarae a meithrinfeydd dydd sy'n rhai cyfrwng Saesneg yn bennaf.	Cynyddu'r Gymraeg mewn gweithgareddau chwarae i sefydlu patrymau rhifedd a llythrennedd sylfaenol yn y Gymraeg.	Adnabod o leiaf un grŵp chwarae/meithrinfa ddydd y flwyddyn sy'n gallu cyflwyno geiriau sylfaenol, patrymau brawddegau a	Dechrau'n Deg	'Cam wrth Gam' Mudiad Meithrin Darparwyr Blynyddoedd Cynnar Cymraeg Byd

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
			chaneuon yn Gymraeg, a datblygu cynllun gwobrwyo gyda'r darparwyr.		Busnes
1.2 Addysg – sector cynradd	Lansio ymgyrch farchnata sirol i hybu manteision addysg cyfrwng Cymraeg a buddion dwyieithrwydd	Dosbarthu'r llyfryn 'Being Bilingual' a datblygu deunydd ac offerynnau marchnata gyda'r nod o gynyddu nifer yr ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg mewn partneriaeth ag ERW a Menter Iaith CNPT.	Lansio ymgyrch farchnata yn gynnar yn 2019 a chynllunio cyfres o ddigwyddiadau a gweithgareddau cyhoeddusrwydd parhaus flwyddyn ar flwyddyn	Strategaeth Gorfforaethol Addysg	Menter Iaith CNPT RhAG Fforwm Strategol ERW Llywodraethwyr Ysgolion
	Cynyddu capasiti ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg mewn lleoliadau allweddol a rhoi ystyriaeth weithgar i agor ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg newydd yn y dyfodol weddol agos	Parhau gyda'r drafodaeth ynghylch datblygiadau yn Ysgol Gymraeg Castell-nedd ac edrych ar gynyddu'r niferoedd a dderbynnir yn Ysgol Gynradd Gymraeg Tyle'r Ynn, Rhosafan ac Ysgol Gynradd	Anelu at sicrhau bod pob ysgol cyfrwng Cymraeg yn llawn erbyn 2023 gyda chynlluniau ar waith i ddatblygu/adeiladu darpariaeth newydd ar sail y dystiolaeth o'r angen. Cynllunio nawr i gymryd mwy o blant ac i	Addysg	Llywodraethwyr Ysgolion ERW Menter Iaith CNPT

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		Gymraeg Pontardawe er mwyn sicrhau bod y llefydd yn llawn cyn datblygu strategaethau i ddatblygu neu agor ysgolion newydd.	flaenoriaethu addysg cyfrwng Cymraeg fel ffordd o gyfrannu at un filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050		
	Ystyried effeithiau datblygiadau tai newydd ar dwf addysg cyfrwng Cymraeg neu'r effaith ar gymunedau Cymraeg.	Cynllunio ar gyfer y cynnydd tebygol yn y galw am addysg cyfrwng Cymraeg yn sgil datblygiad, yn enwedig mewn ardaloedd fel Llandarcy a Sgiwen lle mae astudiaethau achos yn dangos bod angen am addysg cyfrwng Cymraeg. Ystyried hefyd ysgolion a fyddai'n llawn petaent yn cael eu marchnata'n	Llunio cynlluniau wrth gefn mewn ardaloedd targed ar gyfer datblygiadau tebygol ar sail hybu gweithgar a gostyngiad yn y llefydd sydd ar gael. Defnyddio arian Adran 106 y Cynllun Datblygu Lleol i liniaru unrhyw ddatblygiadau a fyddai'n cael effaith negyddol ar gymunedau Cymraeg.	Addysg	Adfywio a Chynllunio Menter Iaith CNPT

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		weithgar.			
	Ymateb i ymgyrch Llywodraeth Cymru i greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 trwy dargedu sector allweddol addysg cyfrwng Cymraeg	Ystyried adolygiad ERW o gynllun peilot i gyflwyno'r Gymraeg fel y prif gyfrwng addysgu yn y Cyfnod Sylfaen.	Archwilio'r posibilïadau o dreialu cynllun tebyg yng Nghastell-nedd Port Talbot.	Addysg	Ysgolion sydd â diddordeb Menter Iaith CNPT
	Cefnogi datblygiad a thwf y Siarter Iaith sy'n annog defnydd rhagweithiol o'r Gymraeg mewn ysgolion ac yn y gymuned. Cefnogi'r Siarter Ail Iaith ar gyfer ysgolion cyfrwng Saesneg.	Addasu egwyddorion llwyddiannus Siarter Iaith Gwynedd wrth weithredu Siarter Iaith CNPT	Cefnogi'r Siarter Iaith a ddatblygwyd eisoes ar gyfer disgyblion sy'n astudio Cymraeg fel iaith gyntaf neu ail iaith	Addysg	
	Sicrhau y caiff rhieni ddigon o wybodaeth a chefnogaeth os dymunant barhau gydag addysg cyfrwng	Datblygu clybiau gwaith cartref mewn partneriaeth â phartneriaid allanol i gynorthwyo rhieni	Sicrhau y datblygir o leiaf un clwb gwaith cartref neu wasanaeth cymorth yn ystod 2018	Addysg Ysgolion	ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Cymraeg eu plant.	gydag unrhyw waith cartref ychwanegol neu lle y mae'r ysgol yn darparu'r gwasanaeth i gau'r bylchau yn y ddarpariaeth			
1.3 Addysg – Sector uwchradd	Cynyddu nifer y dysgwyr mewn ysgolion uwchradd cyfrwng Cymraeg	Llunio cynlluniau i gynyddu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg o ganlyniad i'r twf a ragwelir yn y sector cynradd ac ymgyrch farchnata i hybu'r continwmm.	Sicrhau cynnydd mewn niferoedd yn yr holl ysgolion uwchradd cyfrwng Cymraeg erbyn 2023	Addysg	Menter Iaith CNPT
	Cynyddu cyfleoedd mewn ysgolion cyfrwng Saesneg i ddefnyddio'r Gymraeg fel cyfrwng cyfarwyddyd	Rhoi cefnogaeth i ysgolion uwchradd cyfrwng Saesneg i ddatblygu ar hyd y continwmm iaith	Adnabod ambell ysgol uwchradd cyfrwng Saesneg sy'n fodlon ac yn gallu cynyddu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg mewn dewis o senarios.	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Galluogi dysgwyr i newid o addysg cyfrwng Saesneg i addysg cyfrwng Cymraeg ar ddiwedd Cyfnod Allweddol 2	Archwilio Cynllun Trwytho yn Ystalyfera neu Bro Dur.	Sefydlu'r diddordeb yn y cynllun gan y Pennaeth yn Ysgol Gyfun Ystalyfera ac yna marchnata'i argaeledd ar draws awdurdodau cyfagos.	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol
	Sicrhau bod rhaglenni Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg wedi'u cynnwys yn y cwricwlwm ABCh mewn ysgolion uwchradd i gynnwys cerddoriaeth draddodiadol, diwylliant a hanes/treftadaeth	Datblygu rhaglen waith Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg a'i chyflwyno i gwricwlwm pob ysgol uwchradd	Pob dysgwr i gael gwybodaeth yn ymwneud â phwysigrwydd hanesyddol, diwylliannol a chymdeithasol y Gymraeg.	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW
	Gweithio gyda phartneriaid allweddol i greu cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg tu allan i oriau ysgol i	Datblygu strategaeth sy'n galluogi'r Gymraeg i ddod yn iaith gweithgareddau cymdeithasol a hamdden yng	Cyhoeddi strategaeth gyda mudiadau partner allweddol erbyn mis Ebrill 2019	Gwasanaeth Ieuenctid Teuluoedd yn Gyntaf Celtic Leisure	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	gryfhau'r cyswllt rhwng iaith addysg a'r gymuned	Nghastell-nedd Port Talbot.		Gwasanaethau Cymdeithasol	Fforwm Strategol NPTCVS
	Cynyddu nifer y gweithgareddau cymdeithasol trwy gyfrwng y Gymraeg neu sy'n cynnwys diwylliant a threftadaeth Cymru ar gyfer plant oed cynradd	Trefnu cyfres o weithdai i ddarparu ar gyfer amrywiaeth o ddiddordebau gwahanol, e.e. chwaraeon, drama, dawns, celf a chrefft, gêmiau cyfrifiadurol	Rhaglen i'w chytuno yn Ebrill 2019 ac i gynnwys ychwanegu sesiynau ymwybyddiaeth o'r Gymraeg at Raglen Gyfoethogi'r Gwyliau Ysgol	Gwasanaethau Ieuenctid Teuluoedd yn Gyntaf	Menter Iaith CNPT Urdd
	Cynyddu nifer y gweithgareddau cymdeithasol trwy gyfrwng y Gymraeg neu sy'n cynnwys diwylliant a threftadaeth Cymru ar gyfer plant oed uwchradd	Sefydlu rhwydwaith o 'adrannau cymunedol' i ddarparu gweithgareddau chwaraeon a hamdden	Sicrhau bod pob clwb ieuenctid yn darparu 4 sesiwn hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith/diwylliant y flwyddyn wedi eu cysylltu at ddyddiadau arwyddocaol fel Dydd Gŵyl Dewi, Dydd Miwsig Cymru, Diwrnod Shwmae Sumae a Diwrnod Santes Dwynwen	Gwasanaethau Hamdden Gwasanaethau Ieuenctid	Menter Iaith CNPT Urdd

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Annog mwy o ddefnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol gan ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Gymraeg Ystalyfera Bro Dur.	Pob ysgol i gytuno ar Ddatganiad o Genhadaeth a chod ymddygiad yn ogystal â chyfrifoldeb staff dros y defnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol.	Ysgolion i gyflogi aelod o staff â chyfrifoldeb dros gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol	ERW Gwasanaeth Ieuencid	Menter Iaith CNPT Urdd
	Darparu cyfleoedd i bobl ifanc yn Ystalyfera a Bro Dur ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned	Cefnogi'r gwaith o greu clystyrau o fewn yr ysgol i drefnu cyfres o weithgareddau cymdeithasol, mewn partneriaeth â'r Siarter Iaith a phartneriaid.	Trefnu o leiaf 3 gweithgaredd arwyddocaol trwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod pob blwyddyn ysgol a sicrhau bod cynrychiolydd y Gymraeg yn eistedd ar fforwm y cyngor ieuencid	Addysg Gwasanaeth Ieuencid	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
2.1 Trosglwyddiad Iaith yn y Cartref	Codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd trosglwyddiad iaith ymhlith oedolion ifanc sy'n siarad Cymraeg	Cynnwys rhaglenni ymwybyddiaeth iaith cyffredinol mewn cyrsiau ABCh yn yr ysgolion	Pob ysgol i drefnu cyrsiau ymwybyddiaeth erbyn mis Mawrth 2019	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol
	Codi ymwybyddiaeth bwysigrwydd trosglwyddiad iaith ymhlith teuluoedd	Trefnu cyrsiau ymwybyddiaeth iaith a gweithgareddau i'r teulu sy'n targedu rhieni a phlant	Cyrsiau ymwybyddiaeth iaith a gweithgareddau i'w sefydlu mewn 6 Chanolfan o amgylch y sir	Dechrau'n Deg	Cymraeg i Blant Mudiad Meithrin Menter Iaith CNPT
	Trefnu ymgyrch farchnata sy'n targedu oedolion ifanc sy'n siarad Cymraeg	Creu ymgyrch ar y cyfryngau cymdeithasol sy'n cynnwys fideo a thaflen a defnyddio cyfryngau cymdeithasol i annog rhieni i ddefnyddio'r Gymraeg gyda'u plant	Ceisio nawdd i gynhyrchu fideo a thaflen wybodaeth a chynllunio ymgyrch farchnata erbyn mis Medi 2019	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Darparu cymorth i rieni â phlant mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg i liniaru pryderon ynghylch helpu gyda gwaith cartref	Sefydlu clybiau gwaith cartref mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg i gefnogi rhieni sydd ddim yn siarad Cymraeg os nad oes darpariaeth eisoes yn bodoli.	Trafodaethau i ddigwydd yn ystod y flwyddyn academaidd gyfredol gyda'r nod o sefydlu Clybiau Gwaith Cartref erbyn mis Ionawr 2019	Addysg	Ysgolion a Llywodraethwyr ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol Canolfan Cymraeg i Oedolion
	Darparu gofal plant trwy gyfrwng y Gymraeg	Cynnal adolygiad o anghenion gofal plant rhieni â phlant mewn addysg cyfrwng Cymraeg	Darparu gofal plant ar ôl ysgol neu pen-a-chwt ar gyfer pob ysgol sydd wedi mynegi diddordeb	Gwasanaeth Blynnyddoedd Cynnar Addysg Dechrau'n Deg	Clybiau Plant Cymru ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol Canolfan Cymraeg i Oedolion
	Darparu cyfleoedd gofal plant cyfrwng Cymraeg yn ystod gwyliau ysgol	Cynnal adolygiad o anghenion gofal plant yn ystod gwyliau ysgol	Cynnal adolygiad o anghenion gofal plant yn ystod gwyliau ysgol	Gwasanaethau Blynnyddoedd Cynnar Addysg Dechrau'n Deg	Clybiau Plant Cymru ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
					Canolfan Cymraeg i Oedolion
	Cynyddu nifer y gweithgareddau Cymraeg sy'n darparu ar gyfer diddordebau teuluoedd	Trefnu digwyddiadau gyda ffocws teuluol i gyd-fynd â dathliadau Nadolig, Santes Dwynwen a Dydd Gŵyl Dewi	Trefnu 2 ddiwrnod o hwyl i'r teulu yn ystod y flwyddyn mewn rhannau gwahanol o'r fwrdeistref sirol	Marchnata a Digwyddiadau Celtic Leisure	Ysgolion a Llywodraethwyr Clybiau Plant Cymru ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol Canolfan Cymraeg i Oedolion
	Cynyddu gweithgareddau â ffocws teuluol trwy gyfrwng y Gymraeg	Sicrhau bod clybiau ffitrwydd, gan gynnwys yoga, troelli a chadw'n heini ar gael trwy gyfrwng y Gymraeg a bod gwersi nofio ar gael yn Gymraeg.	Archwilio'r posibilrwydd o sefydlu o leiaf 1 clwb ffitrwydd cyfrwng Cymraeg erbyn mis Medi 2019 a chynyddu'r nifer dros y pum mlynedd nesaf. Sicrhau bod yr holl ddarparwyr sy'n cael eu talu gan y	Gwasanaethau Hamdden Celtic Leisure	Ysgolion a Llywodraethwyr Clybiau Plant Cymru ERW Menter Iaith CNPT Urdd Fforwm Strategol Canolfan Cymraeg i Oedolion

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
			<p>sir (fel trydydd parti) â chynllun i ddarparu ar gyfer defnyddwyr Cymraeg.</p> <p>Sicrhau bod gan yr holl ddarparwyr trydydd parti a ariennir gan y cyngor, lle y bo'n briodol, gynllun i ddarparu ar gyfer defnyddwyr y Gymraeg</p>		

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
3.1 Cymraeg yn y Gymuned	Defnyddio technoleg cyfathrebu i hysbysebu cyfleoedd cyflogaeth sy'n gofyn am sgiliau dwyieithog	Datblygu tudalen arbennig ar gyfathrebu mewnol i hysbysebu swyddi a phrentisiaethau sy'n gofyn am sgiliau Cymraeg	Sefydlu tudalen allanol i rannu gwybodaeth y gellir ei defnyddio i recriwtio staff a phrentisiaid dwyieithog	Adnoddau Dynol	TG Menter Iaith CNPT Busnesau Cymraeg Byd Busnes
	Sicrhau bod Canolfannau Hamdden yn hybu'r defnydd o'r Gymraeg mewn ffordd ragweithiol, a hynny o ran y ddarpariaeth a sicrhau ei bod yn weladwy.	Annog hyrwyddwr y Gymraeg ymhob canolfan hamdden gyda chyfrifoldeb dros hybu'r Gymraeg yn weithgar, a hynny'n weledol ac yn ei darpariaeth hamdden	Cwblhau hyfforddiant i hyrwyddwyr y Gymraeg erbyn mis Ebrill 2019 gyda phrosesau monitro i werthuso cynnydd ar y defnydd o'r iaith	Gwasanaethau Hamdden Celtic Leisure	Urdd Menter Iaith CNPT
	Sicrhau mynediad i oedolion at gyfleoedd dysgu cyfrwng Cymraeg	Gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu rhaglen o gyrsiau addysg oedolion i siaradwyr a dysgwyr Cymraeg ar draws y fwrdeistref sirol	Cynyddu'r ddarpariaeth 5% y flwyddyn	Gwasanaeth Addysg Oedolion	Academi Hywel Teifi Canolfan Cymraeg i Oedolion Partneriaeth Dysgu Menter Iaith CNPT

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		Datblygu gwedudalen benodol i gynnwys gwybodaeth am gyfleoedd i ddysgu/ ddefnyddio'r Gymraeg, dolenni i sefydliadau a gwefannau eraill	Datblygu gwedudalen i gynnwys gwybodaeth a dolenni hygyrch ar gyfer cyfleoedd hyfforddiant iaith ar draws y fwrdeistref sirol	Strategaeth Gorfforaethal/ Cyfathrebu	Menter Iaith CNPTt Fforwm Iaith
	Ystyried ymdeimlad o le (i gynnwys y Gymraeg a diwylliant a threftadaeth Gymreig) yn natblygiad y Cynllun Rheoli Cyrchfannau	Annog cymunedau lleol a busnesau twristiaeth i hyrwyddo ymdeimlad o le sy'n dathlu diwylliant a threftadaeth Gymreig	Integreiddio hyrwyddiad ymdeimlad o le yn y Cynllun Rheoli Cyrchfannau	Twristiaeth	Menter Iaith CNPTt Gwirfoddolwyr
		Cynnal tri digwyddiad blynyddol rheolaidd ym mhob ardal sy'n hyrwyddo tafodiaith benodol yr ardaloedd ynghyd â thraddodiadau	Is-adrannau priodol (i'w cadarnhau)		

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		cenedlaethol hysbys a hyrwyddo'r rhain i gynulleidfaoedd nad ydynt yn siarad Cymraeg			
	Dathlu diwylliant a threftadaeth y fwrdeistref sirol I	Datblygu adnodd deinamig parthed hanes enwau lleoedd etc ar y wefan	Datblygu gwedudalen ddeinamig erbyn mis Medi 2019	Is-adrannau fel y bo'n briodol	Menter iaith CNPT Fforwm Strategol Aelodau Etholedig Sefydliadau'r trydydd sector Haneswyr lleol Ysgolion
3.2 Cymraeg yn y Gweithle	Y Cyngor i gydymffurfio'n llwyr â Safonau'r Gymraeg	Parhau gyda gwaith Grŵp Swyddogion y Gymraeg	Grŵp Cydraddoldeb a Chydlyniant Cymunedol i dderbyn adroddiadau rheolaidd gan Grŵp Swyddogion y Gymraeg ar faterion cydymffurfio	Pob Cyfarwyddiaeth	Menter iaith CNPT Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Sicrhau bod niferoedd staff yn ddigonol ar gyfer lefel y Gymraeg a geisir er mwyn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.	Datblygu Strategaeth Sgiliau iaith gyda'r nod o gynyddu nifer y staff dwyieithog er mwyn darparu gwasanaethau yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg.	Llunio Strategaeth Sgiliau iaith erbyn mis Medi 2019 gyda'r nod o sicrhau erbyn 2023 bod cyfran y staff dwyieithog yn adlewyrchu'r fwrdeistref sirol	Strategaeth Gorfforaethol Hyfforddiant Adnoddau Dynol	Adnoddau Dynol
	Mapio lefelau sgiliau Cymraeg presennol	Cynnal archwiliad o sgiliau iaith ymhlith staff ac Aelodau Etholedig	Cwblhau'r archwiliad sgiliau iaith erbyn mis Mawrth 2019	Adnoddau Dynol	Pob gwasanaeth
	Darparu cyfleoedd i staff wella'u sgiliau iaith	Darparu cyfleoedd i staff wella'u sgiliau iaith	Adolygu rhaglen hyfforddiant barhaus yn unol â'r Strategaeth Sgiliau iaith erbyn mis Medi 2019	Adnoddau Dynol/ Hyfforddiant	Pob gwasanaeth
	Galluogi staff ac Aelodau Etholedig i fod yn ymwybodol o hanes a diwylliant y	Datblygu rhaglen o hyfforddiant ar gydymffurfiaeth ac ymwybyddiaeth o'r	Datblygu rhaglen hyfforddiant erbyn mis Medi 2019	Adnoddau Dynol/ Hyfforddiant	Pob gwasanaeth

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Gymraeg gan gynnwys cydymffurfiaeth â deddfwriaeth y Gymraeg	Gymraeg a chynnwys sesiwn gynefino i staff newydd			
	Creu amgylchedd sy'n annog gwell defnydd o'r Gymraeg	Creu adnoddau, deunydd hyrwyddo a deunydd syn cael effaith weledol, i hybu'r defnydd o'r Gymraeg a meithrin parch at ddwyieithrwydd	Parhaus	Pob gwasanaeth	
	Darparu cymorth ar y fewnrwyd i siaradwyr a dysgwyr Cymraeg	Defnyddio'r fewnrwyd i ddangos y ffordd i staff at adnoddau iaith defnyddiol e.e. e-ddysgu, gwirio gramadeg a sillafu ar-lein, geiriaduron ac offerynnau cyfieithu ar-lein	Datblygu seilwaith a sicrhau ei fod ar waith erbyn mis Awst 2018	Strategaeth Gorfforaethol	TG

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		Datblygu'r fewnrwyd i ddangos y ffordd i staff at gyrsiau a gweithgareddau Cymraeg yn y gymuned	Cwblhau erbyn mis Medi 2018 a diweddarau'n barhaus	Strategaeth Gorfforaethol AD Hyfforddiant	Menter Iaith CNPT Fforwm Strategol Canolfan Cymraeg i Oedolion
	Normaleiddio'r defnydd o'r Gymraeg yn y Gweithle	Darganfod beth yw dewis iaith staff o ran gweithrediadau mewnol: gohebiaeth; ffurflenni; cwynion; adolygu perfformiad; anghenion hyfforddiant; polisïau staff, cyfarfodydd mewnol ayb.	I'w gwblhau erbyn mis Mawrth 2019 Ac yn barhaus	Adnoddau Dynol	Menter Iaith CNPT
	Hybu cynlluniau sy'n dangos yn weledol y croesewir y Gymraeg yn y gweithle	Parhau i ddatblygu mentrau sy'n creu amgylchedd sy'n meithrin y defnydd o'r Gymraeg gan	Parhaus	Strategaeth Gorfforaethol TG	Pob gwasanaeth

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		<p>staff, e.e. bathodynau, poster, cortynnau cerdyn adnabod, logo defnyddio'r logo Cymraeg ar e-byst ac ar y fewnrwyd, llofnodion e-bost ac ymatebion allan-o'r-swyddfa</p>			
	<p>Dosbarthu deunydd hyrwyddo'r Gymraeg ymhlith staff</p>	<p>Sicrhau bod pob aelod o staff yn derbyn deunydd hyrwyddo gan gynnwys: canllawiau staff; bathodynau; cortynnau cerdyn adnabod; poster; gwybodaeth am hyfforddiant iaith; llyfryn 'Being Bilingual', ayb.</p>	<p>Pob aelod o staff yn derbyn/cael mynediad at ddeunydd hyrwyddo</p>	<p>Strategaeth Gorfforaethol</p>	

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Datblygu hyder wrth ddefnyddio'r Gymraeg yn ysgrifenedig	Gosod Cysill a Cysgair ar gyfrifiaduron ac iPads pob aelod o staff ac Aelod Etholedig	Gosod pob pecyn cyfrifiaduron a'u cael i weithio erbyn mis Mawrth 2019	TG	Pob gwasanaeth
	Ddatblygu rhyngwyneb a dewislenni dwyieithog ar gyfer y fewnrwyd a rhyngwyneb dwyieithog ar gyfer gwe-gymwysiadau	Dod i gyswllt ag awdurdodau lleol eraill i ymchwilio i gyd-fuddsoddiad mewn datblygu rhyngwynebau dwyieithog	Gosod rhyngwynebau dwyieithog erbyn mis Medi 2020	TG	Gofal Cwsmeriaid
	Annog staff ac Aelodau Etholedig i ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyfarfodydd mewnol ac allanol ac mewn cyflwyniadau	Darparu hyfforddiant ar sgiliau cyflwyno yn Gymraeg ac archwilio elfennau ymarferol darparu cyfleusterau cyfieithu ar y pryd mewn cyfarfodydd mewnol	Datblygu rhaglen hyfforddiant erbyn mis Mawrth 2019	Strategaeth Gorfforaethol Gwasanaethau Aelodau	Canolfan Cymraeg i Oedolion

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
		Darparu cefnogaeth ac anogaeth i Aelodau Etholedig ddefnyddio geiriau a chyfarchion Cymraeg mewn digwyddiadau	Datblygu rhestr o eiriau/gyfarchion syml erbyn mis Ionawr 2019	Strategaeth Gorfforaethol Gwasanaethau Aelodau	
3.3 Sefydliadau trydydd parti sy'n gysylltiedig â CBS CNPT	Sicrhau bod pob grŵp neu sefydliad sy'n derbyn cyllid trydydd parti gan y Cyngor yn bodloni meini prawf Cymraeg y grant	Sicrhau bod yr holl grwpiau'n cyflawni elfen Gymraeg y nawdd trydydd sector a bod gwybodaeth yn cael ei rhannu gyda Grŵp y Gymraeg	Pob sefydliad trydydd parti i gael cynlluniau gweithredu/prosesau ar waith erbyn mis Rhagfyr 2018. Prosesau monitro'r Cyngor i fod ar waith erbyn mis Medi 2018	Strategaeth Gorfforaethol	Canolfan Cymraeg i Oedolion
3.4 Cysylltu Datblygiad Economaidd at yr Iaith	Sicrhau bod yr holl staff Datblygu Economaidd llinell flaen yn darparu gwybodaeth briodol ynghylch hyrwyddo'r Gymraeg a sut y gall wella busnes fel pwynt gwerthu	Sicrhau bod staff Datblygu Economaidd yn darparu gwybodaeth briodol i annog busnesau i ddefnyddio'r Gymraeg	Trefnu hyfforddiant i staff gyda staff Cymraeg Byd Busnes erbyn mis Ebrill 2019 a chynnwys proses ar gyfer cofnodi unrhyw gyngor a roddwyd.	Strategaeth Gorfforaethol	Cymraeg Byd Busnes

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	unigryw.				
	Annog busnesau i hyrwyddo'r Gymraeg	Cyd-gysylltu â'r is-adran gwasanaethau busnes i archwilio dulliau i hyrwyddo'r iaith ymysg busnesau	Annog y siambr fasnach/busnesau penodol i hyrwyddo'r Gymraeg mewn tair ardal yn y fwrdeistref sirol erbyn 2023	Gwasanaethau Busnes Twristiaeth	Menter Iaith CNPT
3.5 Cryfhau cysylltiadau gyda phrif bolisiau a strategaethau'r Cyngor	Adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol i gryfhau elfen y Gymraeg mewn perthynas â phob ardal yn y fwrdeistref sirol, ac nid ardaloedd sy'n sensitif yn ieithyddol yn unig.	Dod i gyswllt â swyddogion cynllunio i sicrhau bod unrhyw argymhellion i gryfhau polisiau yn gallu cael eu cyflawni ac yn cynnwys mewnbwn swyddogion	Ystyried datblygu polisi o arwyddion Cymraeg yn unig ar gyfer pob datblygiad newydd.	Cynllunio	Menter Iaith CNPT
	Sicrhau bad Strategaeth Hybu'r Gymraeg yn cael ei hintegreiddio i mewn i Gynllun Gweithredu'r Cymoedd a ddatblygwyd gan y	Dod i gyswllt ag adrannau perthnasol i sicrhau y caiff Nodau'r Strategaeth Hybu'r Gymraeg eu hystyried	I'w gadarnhau	Amgylchedd	

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Adran o'r Cyngor	Partner
	Grŵp Gorchwyl a Gorffen				
	Annog mudiadau cymunedol trydydd parti sydd wedi cymryd asedau gan y Cyngor i fabwysiad polisiau ar gyfer y Gymraeg yn unol â CBS CNPT.	Annog grwpiau sy'n cymryd asedau gan y Cyngor i fabwysiadu cynlluniau gweithredu ar gyfer y Gymraeg fel rhan o amod ar y brydles.	Cynorthwyo gydag arwyddion a'r Gymraeg yn weledol ac adeiladu hybu'r Gymraeg i mewn i unrhyw Gytundeb Lefel Gwasanaeth neu brydles hirdymor	CBS CNPT Mudiadau partner	Menter Iaith CNPT

ADRAN 2 – Ymyriadau gan fudiadau partner (nad ydynt dan reolaeth CBS Castell-nedd Port Talbot)

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
1.1 Addysg – Darpariaeth Blynyddoedd Cynnar	Cynyddu nifer y Cylchoedd Ti a Fi a'r Cylchoedd Meithrin	Gweithio gyda Mudiad Meithrin a Dechrau'n Deg i sicrhau bod darpariaeth ar gael o fewn cyrraedd hwylus i bob un o'r prif ganolfannau poblogaeth	Creu un Cylch Ti a Fi a Chylch Meithrin newydd bob blwyddyn	Mudiad Meithrin	Dechrau'n Deg; Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd
	Cynyddu nifer y rhieni sy'n anfon eu plant i gael addysg cyfrwng Cymraeg	Cynyddu nifer y Sesiynau Rhianta/Teulu sy'n cael eu rhedeg gan y cynllun 'Cymraeg i Blant'	Cynyddu nifer y Sesiynau Rhianta/Teulu 5% y flwyddyn	Cymraeg i Blant	Mudiad Meithrin
	Darparu hyfforddiant iaith sylfaenol i weithwyr mewn lleoliadau sy'n rhai cyfrwng Saesneg yn bennaf	Trefnu sesiynau iaith sy'n addas i ddarpariaeth blynyddoedd cynnar	Pob grŵp chwarae a meithrinfa gofal dydd i gael cyfleoedd i gael hyfforddiant iaith	Canolfan Cymraeg i Oedolion	Dechrau'n Deg

Blaenoriaeth Strategol 1. Plant a phobl ifanc					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	Gwella dilyniant iaith o Gylchoedd Meithrin i addysg cyfrwng Cymraeg	Darparu gwybodaeth i rieni am fuddion addysg cyfrwng Cymraeg a hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i staff Meithrin	Cynyddu dilyniant iaith o Gylchoedd Meithrin i ysgolion Cyfrwng Cymraeg	Mudiad Meithrin	Dechrau'n Deg Menter Iaith CNPT
1.2 Sector addysg bellach	Cynyddu'r ddarpariaeth Cyfrwng Cymraeg yng Ngholeg Castell-nedd Port Talbot	Datblygu darpariaeth ddwyieithog ar draws cyrsiau prif ffrwd	Sicrhau bod unedau Cyfrwng Cymraeg ar gael ymhob maes pwnc perthnasol erbyn 2023	Grŵp CCNPT	Fforwm Strategol
	Darparu cyfleoedd cymdeithasol i ddysgwyr yn y coleg gwrdd a defnyddio'r Gymraeg	Trefnu rhaglen flynyddol o ddigwyddiadau sy'n boblogaidd ac yn apelio'n eang	Cyhoeddi rhaglen o ddigwyddiadau ar ddechrau pob tymor a'i rhannu trwy gyfryngau cymdeithasol a'r Rhyngwyd	Grŵp CCNPT	Fforwm Strategol

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
2.1 Trosglwyddiad iaith yn y Cartref	Sicrhau bod mwy o rieni'n defnyddio'r Gymraeg fel iaith yr aelwyd	Cynyddu nifer y gweithgareddau a drefnir gan y cynllun 'Cymraeg i Blant' sy'n annog rhieni i siarad Cymraeg â'u plant	Cynyddu nifer y gweithgareddau i godi ymwybyddiaeth o drosglwyddiad iaith yn y cartref	Cynllun Cymraeg i Blant Menter Iaith CNPT	Fforwm Strategol
	Codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd trosglwyddiad iaith ymhlith oedolion ifanc sy'n siarad Cymraeg	Cynnwys rhaglenni ymwybyddiaeth iaith cyffredinol mewn cyrsiau Addysg Bersonol a Chymdeithasol yn y coleg	Trefnu cyrsiau ymwybyddiaeth iaith erbyn mis Mawrth 2019	Grŵp CCNPT	Menter Iaith CNPT Addysg a Dysgu Gydol Oes
2.2 Cymraeg i Oedolion	Cynyddu nifer yr oedolion sy'n dysgu Cymraeg	Cynyddu'r gweithgarwch marchnata ac ehangu nifer y cyrsiau sydd ar gael ar bob lefel	Cynyddu'r nifer sy'n cofrestru yn unol ag argymhellion Canolfan Cymraeg i Oedolion	Canolfan Cymraeg i Oedolion	
	Cynyddu nifer y dysgwyr sy'n symud ymlaen o'r lefel Mynediad a'r lefel Sylfaen at	Darparu cymorth ac arweiniad wedi'u targedu i annog dysgwyr i symud ymlaen i fod yn fwy	Cynyddu cyfraddau dilyniant i lefelau uwch yn unol ag argymhellion gan Ganolfan Cymraeg i	Canolfan Cymraeg i Oedolion	

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	gyrsiau lefel Uwch	rhugl	Oedolion		
	Darparu mwy o gyrsiau iaith yn y gweithle ar amrywiol lefelau o fedruswydd i alluogi mwy o gyflogedigion i weithio'n ddwyieithog	Cynyddu'r ddarpariaeth yn y gweithle yn y sectorau cyhoeddus a gwirfoddol i ddechreuwr a siaradwyr Cymraeg petrusgar	Cynyddu'r ddarpariaeth yn y gweithle fesul canran i'w gytuno gyda Cymraeg i Oedolion	Canolfan Cymraeg i Oedolion	
	Darparu cyfleoedd anffurfiol i ddysgwyr Cymraeg gwrdd ac ymarfer eu sgiliau iaith	Trefnu gweithgareddau cymdeithasol wythnosol a 'sesiynau sgwrs' i gynyddu hyder a rhuglder	Sefydlu 5 sesiwn wythnosol i alluogi aelodau o staff a'r cyhoedd i ymarfer y Gymraeg mewn amgylchedd cyfeillgar	Canolfan Cymraeg i Oedolion	Menter Iaith CNPT
	Darparu cyfleoedd i ddysgwyr Cymraeg integreiddio i rwydweithiau a mudiadau o siaradwyr Cymraeg	Cynllunio rhaglen amrywiol o weithgareddau cymdeithasol i ddod â siaradwyr Cymraeg a dysgwyr at ei gilydd	Llunio calendr blynyddol o ddigwyddiadau a darparu cymorth i'w marchnata	Canolfan Cymraeg i Oedolion	Menter Iaith CNPT

Blaenoriaeth Strategol 2. Teuluoedd					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	Darparu cyfleoedd ar-lein i ddysgwyr Cymraeg ymarfer eu Cymraeg	Sefydlu ystafell sgwrsio/fforwm ar-lein arbennig i ddysgwyr Cymraeg yn yr ardal	I'w sefydlu erbyn mis Medi 2019	Menter Iaith CNPT	Canolfan Cymraeg i Oedolion

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau

Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	Sicrhau bod y gostyngiad yng nghanran siaradwyr Cymraeg yng Nghwm Tawe yn gyfyngedig, gyda chynllun gweithredu wedi'i ddylunio'n benodol ar gyfer yr ardal a gweithio ochr yn ochr â Tŷ'r Gwrhyd i effeithio'n strategol ar yr ardal	Datblygu Tŷ'r Gwrhyd Pontardawe fel Canolfan Gymraeg ffyniannus ar gyfer amrywiaeth o bartneriaid i fodloni anghenion y canran uwch o siaradwyr yng Nghwm Tawe.	Casglu manylion cyswllt yn flynyddol	Menter Iaith CNPT	Gwasanaeth Ymgysylltu a Chyfranogiad Ieuenctid Ysgolion cyfrwng Cymraeg
	Sicrhau y targedir ardaloedd poblog Castell-nedd a Phort Talbot fel ardaloedd o dwf posibl a datblygu cynlluniau gweithredu ar gyfer pob tref a'i phobl.	Datblygu clystyrau o gwmpas Castell-nedd a Phort Talbot i ysgogi diddordeb yn yr iaith.	Datblygu cynllun gweithredu mewn partneriaeth â Phrifysgol Abertawe i ddatblygu dewis o wasanaethau i bobl leol	Canolfan Cymraeg i Oedolion Menter Iaith CNPT CBS CNPT Llywodraeth Cymru	

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	Annog y defnydd o'r Gymraeg yng nghyfarfodydd Cynghorau Tref a Chymuned, yn ogystal â CNPTCVS, Y Siambr Fasnach a chyfarfodydd a fforymau'r sector gwirfoddol	Sicrhau bod digon o setiau cyfieithu ar y pryd ar gael i grwpiau cymunedol a datblygu rhaglen o hyfforddiant i gyfieithwyr Cymraeg	Datblygu cynllun gweithredu mewn partneriaeth â Phrifysgol Abertawe i ddatblygu dewis o wasanaethau i bobl leol	Canolfan Cymraeg i Oedolion Menter Iaith CNPT CBS CNPT Llywodraeth Cymru	
	Sicrhau y cefnogir clybiau i ddefnyddio'r Gymraeg fel iaith naturiol ac annog y defnydd o'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol	Sicrhau bod posteri'n cael eu cyfieithu a siaradwyr Cymraeg yn cael eu hyfforddi er mwyn hwyluso sesiynau hyfforddiant cyfrwng Cymraeg yn ôl yr angen	Ceisio nawdd ar gyfer rhaglen gyfieithu gymunedol ychwanegol i alluogi'r Gymraeg i gael ei siarad yn rhad ac am ddim.	Menter Iaith CNPT Canolfan Cymraeg i Oedolion	
	Sicrhau y cefnogir clybiau chwaraeon i ddefnyddio'r Gymraeg fel iaith naturiol ac annog y defnydd o'r Gymraeg mewn sefyllfaoedd	Sicrhau bod adnoddau'n cael eu rhannu gyda'r clybiau a'r clybiau'n cael eu cefnogi i ddatblygu gwasanaethau	Ceisio am nawdd er mwyn i glybiau pêl-droed a rygbi hyfforddi hyfforddwyr Cymraeg	Menter Iaith CNPT	Urdd

Blaenoriaeth Strategol 3. Cymunedau					
Ymyriad	Nodau	Gweithgarwch Arfaethedig	Targed erbyn 2023	Partner Arweiniol	Partner
	ffurfiol ac anffurfiol	Cymraeg			
	Sicrhau bod y gymuned a gwirfoddolwyr yn cymryd rhan wrth gynllunio a threfnu gweithgareddau Cymraeg	Cynorthwyo i sefydlu a chynnal grwpiau cymunedol i hybu gweithgareddau cymdeithasol yn y Gymraeg	Sefydlu 2-3 clwstr cymunedol a'u cefnogi i drefnu rhaglen flynyddol o weithgareddau/digwyddiadau poblogaidd	Menter Iaith CNPT	

Monitro

Adolygir y cynllun gweithredu'n flynyddol a chaiff y camau gweithredu eu diwygio lle teimlir bod hynny'n briodol.

Adran 1 - caiff cynnydd ei fonitro gan y Cabinet a bydd y Pwyllgor Craffu perthnasol yn craffu arno.

Adran 2 – bydd aelodau'r Fforwm Strategol yn diweddarau ar gynnydd yng nghyfarfodydd y Fforwm Strategol a bydd Cadeirydd y Fforwm Strategol yn rhoi adborth i'r Cyngor.

Fel hyn, gobeithir y bydd y Cyngor ac aelodau'r Fforwm Strategol yn gallu cydweithio i wireddu'r amcan o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y fwrdeistref sirol erbyn 2023 a rhoi sylw i unrhyw anawsterau ar y cyfle cynharaf posib.

Adroddir yn flynyddol ar y cynnydd yn erbyn yr holl gamau gweithredu, gerbron Pwyllgor Craffu'r Cabinet.

Datblygir mesurau i sicrhau bod cynnydd yn cael ei fesur yn briodol.